

Protokół stanu faktycznego jako sposób zabezpieczenia dowodu w postępowaniu sądowym. Analiza instytucji w myśl nowej ustawy o komornikach sądowych

*Report regarding the actual state of affairs as
a method of preserving evidence in court
proceedings. Analysis of the institution in accordance
with the new act on court enforcement officers*

Abstract

The aim of this article is to present and analyse the institution of the report regarding the actual state of affairs as a method of preserving non-durable information which serve as evidence in court proceedings. Starting from 1997 till now the institution of the report regarding the actual state of affairs has been reluctantly accepted by legal practice. Nowadays, this institution seems to be disregarded or used extremely rarely, whereas in the scope of the practice of the enforcement bodies of Western Europe countries (in particular in the scope of the practice of the French court enforcement officers) it is high in the hierarchy of evidence in court civil and criminal proceedings. The views of the Polish doctrine on the scope of application of the above mentioned institution under national law do not provide clear answer as to the place of the report regarding the actual state of affairs in the system of evidence. Touched upon is first of all the issue of the usage of the report regarding the actual state of affairs defined in the Act of 22 March 2018 on Court Enforcement Officers (Journal of Laws of 2018, item 771) which has provided substantial details and clarifications to the institution in question in comparison with the previous act. Analysed in the article are the concept of report regarding the actual state of affairs as well as the subjective and objective scopes of the aforementioned regulation. Addressed herein are also - *de lege ferenda* -

arguments, put forward for quite some time now and sought for already under the previous act in relation to the current regulations connected with the problem.

Key words

report regarding the actual state of affairs, enforcement officer, preserving evidence, act on court enforcement officers, subjective scope, objective scope.

Streszczenie

Przedmiotem niniejszego artykułu jest przedstawienie i analiza instytucji protokołu stanu faktycznego jako sposobu na zabezpieczenie informacji nietrwałych, a służących za dowód w postępowaniu sądowym. Począwszy od 1997 roku aż do czasów obecnych instytucja protokołu stanu faktycznego spotykała się z niechętnym przyjęciem ze strony praktyki prawa. Obecnie instytucja ta wydaje się być pomijana lub wykorzystywana niezwykle rzadko, podczas gdy w ramach praktyki organów egzekucyjnych krajów Europy Zachodniej (w szczególności w zakresie praktyki instytucji francuskich komorników sądowych) znajduje się ona wysoko w hierarchii środków dowodowych w sądowym postępowaniu cywilnym oraz karnym. Poglądy polskiej doktryny odnośnie do zakresu stosowania ww. instytucji na gruncie rodzimego prawa nie dają jednoznacznej odpowiedzi odnośnie do umiejscowienia protokołu stanu faktycznego w systemie środków dowodowych. Powyższy artykuł stara się przede wszystkim dotknąć problematyki stosowania protokołu stanu faktycznego w mocy nadanej mu ustawą z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych (Dz. U. z 2018 r., poz. 771), w której to znacznie uszczegółowiono i sprecyzowano wspomnianą instytucję w stosunku do poprzedniej ustawy. Dokonano tu analizy pojęciowej protokołu stanu faktycznego oraz zakresu podmiotowego i przedmiotowego wspomnianej regulacji. Odnosi się także do głoszonych od dłuższego czasu w doktrynie argumentów *de lege ferenda* postulowanych jeszcze za rządów poprzedniej ustawy w stosunku do aktualnych regulacji z tym związanych.

Słowa kluczowe

protokół stanu faktycznego, komornik, zabezpieczenie dowodu, ustawa o komornikach sądowych, zakres przedmiotowy, zakres podmiotowy.

1. Wprowadzenie

Instytucja protokołu stanu faktycznego niezmiennie, począwszy od jej implementacji do polskiego porządku, prawnego boryka się z licznymi trudnościami w procesie jej stosowania. Pomimo iż występuje w polskim

ustawodawstwie cywilnym od ponad dwudziestu lat¹, po dziś dzień rodzi rozmaite wątpliwości i nastrocza problemów przedstawicielom zarówno doktryny, jak i judykatury.

Do końca 2018 roku regulacja dotycząca instytucji protokołu stanu faktycznego unormowana została w treści ustawy o komornikach sądowych i egzekucji², regulującej ustrój i funkcjonowanie sądowych organów egzekucyjnych, zgodnie z którą to właśnie komornikom powierza się m.in. „sporządzanie protokołu stanu faktycznego przed wszczęciem procesu sądowego lub przed wydaniem orzeczenia na zarządzenie sądu lub prokuratora”. To jakże lakoniczne stwierdzenie polskiego ustawodawcy wyrażone w ustawie oddawało całą istotę przedmiotowej regulacji przez ponad dwie dekady. Mając zatem na uwadze jej zakres oraz ograniczoną możliwość wyprowadzania zeń norm prawnych, rzeczą naturalną jest, iż na gruncie analizy instytucjonalnej pojawiały się liczne nieścisłości, dotyczące zwłaszcza kwestii prawidłowego zastosowania przez sądowy organ egzekucyjny powyższego uprawnienia.

Wskutek licznych postulatów *de lege ferenda*³ formułowanych przez doktrynę prawa unormowania dotyczące protokołu stanu faktycznego uległy modyfikacjom. Brzmieniem nowego prawodawstwa ustrojowego sądowych organów egzekucyjnych⁴ przepisy znacznie uszczegóławiają oraz osadzają powyższą kompetencję komornika w ściśle określonych ramach instytucjonalnych. Niemniej jednak mimo – jak by się mogło

¹ Por. A. Drabek, *Kontrowersje wokół instytucji protokołu stanu faktycznego sporządzanego przez komornika*, [w:] A. Kołodziejska, A. Korzeniowska-Polak, *Zarządzanie publiczne. Funkcjonowanie jednostek samorządu terytorialnego w aspekcie wielowymiarowym*, Wydawnictwo Społecznej Akademii Nauk, Łódź-Warszawa 2017, t. XVIII, z. 2, cz. I, s. 164.

² Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1277 ze zm.), dalej jako: u.k.s.e.

³ Por. E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, *Wykorzystanie w praktyce protokołu stanu faktycznego sporządzanego przez komornika sądowego*, „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” 2017, nr 12, s. 32–33.

⁴ Ustawa z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych (Dz. U. z 2018 r., poz. 771), dalej jako: u.k.s.

zdawać – znacznie bogatszego stopnia szczegółowości regulacji prawnych w dalszym ciągu zdają się one pozostawiać wiele niezamkniętych pytań w przedmiocie zakresu ich zastosowania oraz kompetencji komornika sądowego w wyżej wymienionym aspekcie.

Niniejsza publikacja stanowi próbę rozwiązania najbardziej istotnych problemów pojawiających się na gruncie stosowania omawianej instytucji – przede wszystkim według nowych regulacji prawnych.

2. Geneza

Pierwotnym brzmieniem instytucja protokołu stanu faktycznego recypowana została do polskiego systemu prawnego z ustawodawstwa francuskiego⁵, w którym to, zdaniem A. Marciniaka⁶, „pełni doniosłą rolę w procesach sądowych z zakresu rękojmi i gwarancji, wypadków drogowych, czynów nieuczciwej konkurencji, naruszenia praw patentowych, naruszenia posiadania, a nadto w sprawach dotyczących prawa lokalowego, gdzie podnosi się przykładowo okoliczności istnienia instalacji elektrycznej, ujęcia wody pitnej czy zalania wodą pomieszczeń piwnicznych, *etc.*”

2.1. Protokół stanu faktycznego w rozumieniu „starej ustawy”

Bezsporne jest, iż od początku powstania przedmiotowej regulacji aż do końca 2018 roku wyłącznie ustawa nie definiowała pojęcia protokołu stanu faktycznego – przede wszystkim w ujęciu przedmiotowym. Przepisów od chwili jego ustanowienia w 1997 roku nie podlegał żadnym nowelizacjom. Na gruncie wykładni historycznej opisywanego unormowania

⁵ K. Świdorska, *Protokół (stwierdzenie) stanu faktycznego komornika według prawa francuskiego (wprowadzenie)*, „Problemy Egzekucji” 2001, nr 11, s. 48.

⁶ A. Marciniak [w:] A. Marciniak (red.), *Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji. Komentarz*, LEX, Warszawa 2012, art. 2.

wskazać można bowiem jedynie na dokonanie przez ustawodawcę wąskiej modyfikacji samego projektu instytucji protokołu stanu faktycznego, przedstawionego Sejmowi przez Komisję Sprawiedliwości i Praw Człowieka w 1997 roku⁷. W myśl wspomnianej regulacji (art. 2 ust. 2 pkt 4 projektu u.k.s.e) „Komornikom sądowym powierza się w szczególności następujące zadania: [...] 4) sporządzenia protokołu stanu faktycznego jako środka dowodowego dla sądu – przed wszczęciem procesu sądowego lub przed wydaniem orzeczenia. Protokół sporządza się na zarządzenie sądu lub prokuratora”.

W wyniku dokonanej modyfikacji redakcyjnej wspomnianego przepisu sformułowanie zawarte obecnie w u.k.s.e. wyznaczało jedynie normę kompetencyjną komornika sądowego w postaci uprawnienia do sporządzenia protokołu stanu faktycznego. Ustawodawca bowiem na żadnym etapie nie podjął się zdefiniowania zawartego we wspomnianym przepisie uregulowania prawnego. Definicji takiej na próżno także poszukiwać w treści projektu ww. ustawy z 1997 roku. Mając na uwadze powyższe okoliczności, zaobserwować można liczne próby zdefiniowania powyższej instytucji przez przedstawicieli doktryny, aż do końca obowiązywania ww. ustawy. A. Marciniak⁸ zdefiniował protokół stanu faktycznego jako „opis pewnego zdarzenia, okoliczności czy też stanu rzeczy. Jest to – zdaniem autora – pisemna relacja komornika sądowego z poczynionych przez niego ustaleń w tym zakresie”. Podobnie ujmują to tezy definiujące problematykę instytucji protokołu stanu faktycznego sformułowane przez A. Durdę⁹ oraz J. Świeczkowskiego¹⁰. Słusznie w literaturze

⁷ Przedstawiony przez Komisję Sprawiedliwości i Praw Człowieka projekt ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, druk nr 2196, http://orka.sejm.gov.pl/proc2.nsf/projekty/2196_p.htm [dostęp 12.11.2018].

⁸ A. Marciniak, *op. cit.*

⁹ A. Durda [w:] A. Durda (red.), *Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji. Komentarz do art. 1–110*, Legalis, Warszawa 2016, art. 2.

¹⁰ J. Świeczkowski [w:] J. Świeczkowski (red.), *Ustawa komornikach sądowych i egzekucji. Komentarz*, LEX, Warszawa 2012, art. 2.

wskazuje się na okoliczność¹¹, iż protokół stanu faktycznego (w myśl regulacji u.k.s.e) stanowi „opis faktu, pozbawiony wyrażania w jakikolwiek sposób opinii własnych lub osób uczestniczących przy sporządzaniu protokołu co do skutków faktycznych lub prawnych wynikających z tego stanu [...]”. Co ciekawe, definicji protokołu stanu faktycznego na próżno szukać w orzecznictwie sądowym. Jak bowiem do tej pory judykatura zdaje się unikać konieczności dokonania dokładnego zdefiniowania funkcjonalnego wskazanej regulacji. W przypadku zaś okoliczności procesowych powodujących zaistnienie takiej konieczności sądownictwo zdaje się formułować tezy definicyjne w sposób niejasny lub cząstkowy¹², dokonując najczęściej zdefiniowania zakresu przedmiotowego (oraz podmiotowego) protokołu stanu faktycznego w ujęciu negatywnym.

2.2. Zakres przedmiotowy i podmiotowy

Lapidarność treści art. 2 ust. 3 pkt 3 u.k.s.e., który stanowi iż „kornikom powierza się w szczególności [...] sporządzanie protokołu stanu faktycznego przed wszczęciem procesu sądowego lub przed wydaniem orzeczenia na zarządzenie sądu lub prokuratora”, wymaga przeprowadzenia analizy treści niniejszej regulacji pod względem podmiotowym i przedmiotowym. Z brzmienia powyższego wynikają bowiem wnioski, iż sporządzenie przez sądowy organ egzekucyjny protokołu stanu faktycznego możliwe jest w dwóch przypadkach: a) przed wszczęciem procesu sądowego, b) po jego wszczęciu [lecz przed wydaniem orzeczenia], na zarządzenie sądu lub prokuratora.

Bezspornie w pierwszej ze wspomnianych okoliczności, stosując reguły wykładni językowej, wskazywać można na brak wyraźnego określenia przez ustawodawcę – w treści u.k.s.e. – katalogu podmiotów posiadających legitymację czynną do złożenia wniosku o sporządzenie

¹¹ A. Marciniak, *op. cit.*

¹² Wyrok Sądu Okręgowego w Kielcach z dnia 23 lutego 2017, sygn. II Ca 1516/16, niepubl.

protokołu stanu faktycznego¹³. Okoliczność ta nie została wyartykułowana przez ustawodawcę we wspomnianym przepisie wprost, co zdaje się całkowicie wykluczać jakikolwiek sens efektów przeprowadzenia wykładni językowej. Tak rozumiany obraz unormowania stanowiłby o całkowitej niemożności jego zastosowania, gdyż nie istniałby jakikolwiek podmiot legitymowany do złożenia wniosku przed wszczęciem procesu. Takie rozumowanie zdaje się w sposób oczywisty godzić w racjonalność aksjologiczną ustawodawcy. Mając na uwadze powyższą kwestię, niezbędnym w niniejszym aspekcie będzie zatem odwołanie się do reguł wykładni systemowej oraz funkcjonalnej. Dokonując przedmiotowych wykładni, po pierwsze, stwierdzić należy, iż na pierwszy rzut oka daje się zauważyć pewne nieodzowne konotacje między regulacją protokołu stanu faktycznego zawartą w przepisach u.k.s.e. a regulacjami procedury cywilnej¹⁴ w zakresie instytucji zabezpieczenia dowodu, wyrażoną w treści art. 310 tejże ustawy. Ustawodawca bowiem w obu wspomnianych przepisach odwołuje się do sytuacji faktycznej, tj. stanu: „przed wszczęciem postępowania” oraz „w toku postępowania”, co prowadzić może do wniosku o spójności norm wynikających z obu wspomnianych regulacji. Po drugie, w trakcie poszukiwań zakresu podmiotowego instytucji protokołu stanu faktycznego należałoby baczniej spojrzeć na wykładnię przepisu art. 310 k.p.c. Zdaniem K. Piaseckiego¹⁵ podmiotem legitymowanym czynnie do złożenia wniosku w przedmiocie zabezpieczenia dowodu jest strona postępowania – podmiot, który podejrzewa, że będzie pozywał lub zostanie pozwany, a także każda osoba posiadająca interes faktyczny i prawny w udzieleniu takiego zabezpieczenia (uczestnik postępowania, interwenient, prokurator, organizacja pozarządowa *etc.*). Po trzecie, istotnym z powyższego punktu jest także

¹³ Por. E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, *op. cit.*, s. 13.

¹⁴ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r., poz. 1360), dalej jako: k.p.c.

¹⁵ J. Misztal-Konecka [w:] K. Piasecki (red.), *Kodeks postępowania cywilnego, komentarz do art. 1–366*, t. I, Legalis, Warszawa 2016, art. 310.

twierdzenie T. Erecińskiego¹⁶, zgodnie z którym „Możliwe jest zabezpieczenie dowodów w każdym postępowaniu, bez względu na jego przedmiot, oraz wszystkich środków dowodowych (*lege non distinguente nec nostrum est distinguere*)”.

Mając na uwadze podobieństwa natury systemowej oraz odnosząc się do celu, jaki przyświecał ustawodawcy, jego racjonalności nie sposób zatem nie przyjąć w procesie dekodowania zakresu przedmiotowego powszechnych reguł inferencyjnych. Dokonując wnioskowania *per analogiam legis* norm wskazanych w art. 310 i n. k.p.c. oraz powyższych rozważań doktryny na grunt art. 3 ust. 3 pkt 3 u.k.s.e., zasadnym byłoby przyjęcie okoliczności, iż podmiotem legitymowanym czynnie do złożenia wniosku o sporządzenie protokołu stanu faktycznego na każdym jego etapie, tj. zarówno przed wszczęciem procesu, jak i po jego zainicjowaniu, jest każda osoba zainteresowana, a szerzej: posiadająca rzeczywisty interes prawny i faktyczny w sporządzeniu niniejszego dokumentu. Wobec powyższego należałoby uznać za zasadny pogląd wyrażony przez J. Świeczkowskiego¹⁷, zgodnie z którym wniosek o sporządzenie protokołu stanu faktycznego może być złożony „na wniosek zainteresowanego”. Nie sposób natomiast wyrazić pełnej aprobaty dla stanowiska wyrażonego przez M. i P. Biezuńskich¹⁸, iż protokół stanu faktycznego w swojej uprzedniej konstrukcji prawnej jawił się jako „swoista instytucja konkurencyjna (w określonych sytuacjach) dla procedury zabezpieczenia dowodów zawartej w art. 310 i n. k.p.c.” Wyprowadzenie takiego wniosku sugerowałoby niejako pozbawienie instytucji protokołu stanu faktycznego – przed wszczęciem procesu sądowego – jakiegokolwiek kontroli Sądu, co budzi bardzo poważne zastrzeżenia natury konstytucyjnej. Bardziej zasadnym, a zarazem logicznie spójnym

¹⁶ T. Ereciński [w:] T. Ereciński (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom II. Postępowanie rozpoznawcze*, wyd. 5, LEX, Warszawa 2016, art. 310 i n.

¹⁷ J. Świeczkowski, *op. cit.*

¹⁸ M. Biezuński, P. Biezuński [w:] M. Biezuński, P. Biezuński (red.), *Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji. Komentarz*, wyd. 2, LEX, Warszawa 2010, art. 2.

było stwierdzenie, iż przepis kompetencyjny u.k.s.e. normujący instytucję protokołu stanu faktycznego *ab initio* zawiera w sobie lukę, którą należy wypełnić na podstawie powszechnie obowiązujących i wykorzystywanych w procesie stosowania prawa reguł inferencyjnych i kolizyjnych, wykształconych przez teorię prawa¹⁹. Zastosowanie wnioskowania *per analogiam legis* przepisu art. 310 k.p.c. celem uzupełnienia luki wynikającej z art. 3 ust. 3 pkt 3 u.k.s.e. prowadzi do co najmniej dwóch istotnych z punktu pełnego zrozumienia omawianego przepisu wniosków. Po pierwsze, stwierdzić należy iż – jak już to wcześniej wskazano – wniosek o zabezpieczenie dowodu przed wszczęciem procesu może złożyć każdy zainteresowany (posiadający interes faktyczny i prawny w uzyskaniu ww. dokumentu). Po drugie, należy wskazać, iż protokół stanu faktycznego (w kontrze do stanowiska części doktryny²⁰) stanowi środek dowodowy, który podlega zabezpieczeniu przez komornika sądowego w sposób oceniany przez pryzmat przesłanek przedmiotowych (oraz podmiotowych) z art. 310 i n. k.p.c. Oznacza to, iż uzyskanie przez osobę zainteresowaną legitymacji czynnej do żądania od komornika sądowego sporządzenia protokołu faktycznego uwarunkowane jest dokonaniem uprzedniej kontroli zasadności tegoż interesu prawnego oraz faktycznego potencjalnego wnioskodawcy. Kontrola ta następuje przez wydanie sądowego postanowienia o zabezpieczeniu dowodu w myśl art. 310 i n. k.p.c. Przyjęcie bowiem tezy²¹, iż instytucja protokołu stanu faktycznego stanowi element konkurencyjny w stosunku do zabezpieczenia dowodu prowadziłoby do takiego stanu faktycznego, w którym prawodawca celowo stworzyłby regulacje stojące ze sobą w oczywistym stosunku konkurencyjności. Ponadto instytucja protokołu stanu faktycznego w określonej sytuacji pozabawiona byłaby jakiegokolwiek kontroli sensu i celu jej sporządzenia.

¹⁹ Por. S. Wronkowska, Z Ziemiński, *Zarys teorii prawa*, Wydawnictwo Ars Boni et Aequi, Poznań 2007, s. 154–156.

²⁰ M. Biezuński, P. Biezuński, *op. cit.*

²¹ *Ibidem*.

Rozumowanie takie stoi w oczywistej sprzeczności do zasady racjonalności aksjologicznej ustawodawcy głoszonej w nauce teorii prawa²² oraz rodzi wątpliwości natury konstytucyjnej²³.

Co do drugiej części art. 3 ust. 3 pkt 3 *in fine* u.k.s.e., należałoby podnieść, iż zastosowanie tu metody uzupełniania przepisu w drodze argumentacji *per analogiam legis* prowadzi do wniosku tożsamego ze stanowiskiem doktryny²⁴, a mianowicie „poddania kontroli zasadności wniosku przez organy stojące na straży praworządności”. Nadto takie spojrzenie na niniejszą instytucję zdaje się odpowiadać na więcej postawionych na gruncie dwudziestu lat istnienia ww. przepisu pytań i wątpliwości. Można tu bowiem postawić tezę, iż samo wszczęcie procesu nie wyklucza możliwości złożenia przez osobę zainteresowaną i dysponującą postanowieniem sądu w przedmiocie zabezpieczenia dowodu wniosku o sporządzenie protokołu stanu faktycznego. Wręcz przeciwnie – przepis rozumiany w takiej konfiguracji – *in fine* – nie umniejsza legitymacji podmiotu zainteresowanego, lecz wyłącznie rozszerza zakres podmiotowy, dając kompetencje sądowi (oraz prokuratorowi) w zakresie możliwości wydania komornikowi polecenia sporządzenia protokołu stanu faktycznego *ex officio*.

Rozumienie normy kompetencyjnej komornika do sporządzenia protokołu stanu faktycznego przez pryzmat przesłanek transponowanych z art. 310 i n. k.p.c. w ujęciu przedmiotowym zdaje się odpowiadać na pytanie, jak ustawodawca rozumiał cel sporządzenia niniejszego dokumentu przez komornika sądowego. Należy bowiem stwierdzić, iż sporządzenie protokołu stanu faktycznego – w myśl regulacji u.k.s.e – może nastąpić wtedy, gdy ziszczą się przesłanki konieczne w celu zabezpieczenia

²² Por. S. Wronkowska, Z. Ziemiński, *op. cit.*, s. 154–156.

²³ Wątpliwości dotyczą w szczególności zgodności takiego rozumowania z perspektywy swobód obywatelskich wyrażonych m.in. w art. 41, art. 45 ust. 1 i art. 47 Konstytucji RP, oraz prawa do sądu (art. 77 ust. 2 Konstytucji RP) *etc.*

²⁴ Por. E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, *op. cit.*, s. 13.

dowodu²⁵, tj. w przypadku, gdy „przeprowadzenie dowodu z danego środka dowodowego stanie się niewykonalne lub zbyt utrudnione, albo gdy z innych przyczyn zachodzi potrzeba stwierdzenia istniejącego stanu rzeczy”. Gdy zatem wystąpi sytuacja faktyczna, w której osoba zainteresowana wytoczeniem powództwa lub inny podmiot zainteresowany (powód, pozwany, interwenient *etc.*) przed wszczęciem postępowania (art. 3 ust. 3 pkt 3 – *ab initio* – u.k.s.e.) bądź w trakcie procesu sądowego (art. 3 ust. 3 pkt 3 – *in fine* – u.k.s.e) może w nieodwracalny sposób utracić możliwość dowodzenia swojego twierdzenia²⁶, konstytuuje się jego legitymacja czynna do żądania od sądu zabezpieczenia tegoż dowodu oraz (w wypadku uzyskania tegoż zabezpieczenia) żądania od komornika sądowego przeprowadzenia czynności z zakresu sporządzenia protokołu stanu faktycznego.

Bezsprzecznie na pełne poparcie zasługuje twierdzenie doktryny²⁷ odnośnie do formy sporządzenia protokołu stanu faktycznego. Nie istnieją bowiem jakiegokolwiek argumenty dające inną sposobność sporządzenia protokołu stanu faktycznego, aniżeli ta określona przepisami k.p.c. regulującymi wymogi formalne protokołu sporządzanego przez komornika sądowego. Protokół stanu faktycznego powinien zatem spełniać ogólne wymagania określone w art. 809 k.p.c., tj. zawierać: a) oznaczenie miejsca i czasu czynności; b) imiona i nazwiska stron oraz innych osób uczestniczących w czynnościach; c) sprawozdanie z przebiegu czynności; d) wnioski i oświadczenia osób obecnych; e) wzmiankę o odczytaniu protokołu; f) podpisy obecnych lub wzmiankę o przyczynie braku podpisu; g) podpis komornika. J. Świeczkowski wskazuje ponadto²⁸, iż protokół powinien dodatkowo uwzględniać „wzmiankę o osobie wnioskodawcy oraz celu sporządzenia protokołu”. Wskazany przez wyżej wymienionego cel

²⁵ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r., poz. 1360).

²⁶ A. Marciniak, *op. cit.*

²⁷ J. Świeczkowski, *op. cit.*

²⁸ *Ibidem.*

stanowić winien odzwierciedlenie subsumcji przesłanek przedmiotowych z art. 310 k.p.c. – stosowanych *per analogiam legis* – do określonego stanu faktycznego, wyartykułowanych przez sąd w treści postanowienia w przedmiocie zabezpieczenia dowodu. Za całkowicie słuszne uznać należy także twierdzenie²⁹, iż „protokół stanu faktycznego nie powinien zawierać ocen, wniosków i interpretacji, lecz odnosić się do ustalonych podczas procesu jego dokonywania faktów”. Przekładając powyższe twierdzenie na grunt praktyki, za wątpliwe byłoby uznawać przykładowo zasadność tworzenia przez komornika sądowego protokołu stanu faktycznego na okoliczność ustalenia kręgu potencjalnych spadkobierców³⁰.

3. Protokół stanu faktycznego w nowej rzeczywistości prawnej

Ustawodawca z dniem 1 stycznia 2019 roku wprowadził do obrotu prawnego nową ustawę regulującą ustrój i funkcjonowanie sądowych organów egzekucyjnych³¹, która w sposób rewolucyjny, niejako na nowo zdaje się kształtować większość instytucji związanych z szeroko pojętym sądowym postępowaniem egzekucyjnym. Na etapie jego tworzenia ustawa spotkała się z liczną krytyką przedstawicieli środowisk akademickich, korporacji prawniczych, a także stowarzyszeń handlowych i innych podmiotów³². Mimo licznych zastrzeżeń, uwag i postulatów ze strony opinii publicznej, ustawa ogłoszona została na 60. posiedzeniu Sejmu w dniu 25 kwietnia 2018 r. w niemal niezmienionym stanie³³.

²⁹ Por. E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, *op. cit.*, s. 18.

³⁰ Wyrok SR w Bytomiu z dnia 5 lipca 2016 r., sygn. I C 409/16., niepubl.

³¹ Ustawa z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych (Dz. U. z 2018 r., poz. 771).

³² Rządowy projekt ustawy o komornikach sądowych – uwagi Krajowej Rady Komorniczej, KRK <https://legislacja.rcl.gov.pl/docs//2/12292407/12393266/12393269/dokument264823.pdf> [dostęp 28.10.2018].

³³ Rządowy projekt ustawy o komornikach sądowych – przebieg procesu legislacyjnego, <http://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=1582> [dostęp 16.11.2018].

Można z dużą stanowczością stwierdzić, iż instytucja protokołu stanu faktycznego w świetle przepisów u.k.s. została przez ustawodawcę w znaczny sposób uszczegółowiona. Ustawodawca bowiem dokonał skrócenia treści samej normy kompetencyjnej, upoważniającej sądowy organ egzekucyjny, wskazując w art. 3 ust. 4 pkt 2, iż „Komornik, poza zadaniami określonymi w ust. 3, wykonuje następujące czynności: [...] 2) sporządza protokół stanu faktycznego”. Jednocześnie jednak treścią art. 4 wskazał w sposób szczegółowy na zakres i sposób sporządzania protokołu stanu faktycznego. Niezbędnym zatem jest dokonanie analizy przedmiotowych regulacji.

3.1. Zakres podmiotowy

Stosownie do dyspozycji w art. 3 ust. 4 pkt 2 u.k.s. „Komornik, poza zadaniami określonymi w ust. 3, wykonuje następujące czynności: [...] 2) sporządza protokół stanu faktycznego”. Zestawiając ów przepis z uprzednim uregulowaniem wyrażonym w u.k.s.e., oraz stosując reguły wykładni językowej, stwierdzić należy, iż nową regulację ustawodawca uprościł co prawda redakcyjnie, lecz jednocześnie bezspornie rozszerzył zakres podmiotowy instytucji protokołu stanu faktycznego. Oczywistym jest bowiem, iż zasady techniki prawodawczej stanowią, że „jeżeli norma ma znajdować zastosowanie we wszystkich okolicznościach, w przepisie prawnym nie określa się okoliczności jej zastosowania”³⁴. Ponadto jeżeli norma „ma znajdować zastosowanie tylko w określonych okolicznościach, okoliczności te jednoznacznie i wyczerpująco wskazuje się w przepisie prawnym przez rodzajowe ich określenie”³⁵. Owa zasada stanowi swoiste odzwierciedlenie łacińskiej paremii – *lege non distinguente nec nostrum est distinguere* – oraz znajduje swoje ugruntowane poparcie

³⁴ § 145 ust. 1 i 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (Dz. U z 2002 r. Nr 100, poz. 908 ze zm.).

³⁵ *Ibidem*.

w stanowisku doktryny oraz judykatury³⁶. Z uwagi na fakt, iż ustawodawca we wspomnianym przepisie prawa nie ogranicza bezpośrednio podmiotów legitymowanych do złożenia wniosku o sporządzenie protokołu stanu faktycznego, należy przyjąć że wynik wykładni językowej wskazanej normy kompetencyjnej znajduje swoje zastosowanie we wszystkich okolicznościach, a co za tym idzie, podmiotem legitymowanym może być – jak to miało miejsce za uprzedniej regulacji – każdy zainteresowany oraz na każdym etapie postępowania. Swoistym *novum* wspomnianej regulacji jest możliwość sporządzenia protokołu stanu faktycznego przez podmioty stojące na straży praworządności (sąd, prokurator) z urzędu, również przed wszczęciem procesu. Wyprowadzenie analogicznego wniosku co do regulacji protokołu stanu faktycznego według u.k.s.e. bezspornie nie było możliwe, bowiem konstrukcja gramatyczna wspomnianego przepisu wykluczała taką możliwość *ab initio*. Nadto wskazać należy, iż dyspozycja art. 9 ust. 2 u.k.s. stanowi dla komornika imperatywny nakaz sporządzenia protokołu stanu faktycznego w każdym przypadku jedynie w sytuacji, gdy z wnioskiem o jego sporządzenie zwróci się sąd lub prokurator. *A contrario*, przyjmując zatem należy legitymację komornika sądowego do oceny przesłanek zasadności wszczęcia postępowania w przedmiocie sporządzenia protokołu stanu faktycznego w każdym innym przypadku.

Ponadto za zasadne uznać należy, iż skoro ustawodawca po raz kolejny zaniechał określenia wprost katalogu podmiotów upoważnionych do złożenia wniosku w przedmiocie protokołu stanu faktycznego, należy w tym zakresie w dalszym ciągu stosować regulację – *per analogiam legis* – art. 310 i n. k.p.c. jako uzupełnienie luki podmiotowej w ramach niniejszej instytucji. Ponadto na dalszą aprobatę zasługuje twierdzenie wyrażone we wcześniejszych rozważaniach, iż podstawą do sporządzenia protokołu stanu faktycznego może być wyłącznie postanowienie sądu (lub

³⁶ Por. np. uchwała Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 23 maja 2016 r., II GPS 2/15, „Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego i Wojewódzkich Sądów Administracyjnych” 2016, nr 5, poz. 70.

prokuratora) w przedmiocie zabezpieczenia dowodu. Nie sposób bowiem przyjąć argumentów³⁷ wyłączających sądową kontrolę omawianej instytucji oraz akceptujących tworzenie przez ustawodawcę instytucji prawnych stojących ze sobą w oczywistym stosunku konkurencyjności.

3.2. Zakres zastosowania protokołu stanu faktycznego (zakres przedmiotowy)

Wraz z wprowadzeniem do polskiego systemu prawnego przepisów u.k.s. ustawodawca w sposób istotny zmodyfikował zakres przedmiotowy instytucji protokołu stanu faktycznego. Przez wprowadzenie art. 4 u.k.s. w ramach wspomnianej instytucji odpadła bowiem potrzeba stosowania analogii do art. 310 k.p.c. w zakresie przesłanek przedmiotowych. Stosownie do treści art. 4 u.k.s. protokół stanu faktycznego, o którym mowa w art. 3 ust. 4 pkt 2, jest „zapisem naocznych spostrzeżeń komornika poczynionych w toku osobistych oględzin. Przedmiotem protokołu nie mogą być spostrzeżenia poczynione na podstawie dostępnych komornikowi rejestrów i innych publicznych źródeł informacji, jak też hipotezy dotyczące określonych zjawisk, relacji oraz związków przyczynowo-skutkowych. W toku osobistych oględzin komornikowi nie wolno stosować środków przymusu ani przełamywać oporu osób uczestniczących w czynnościach. Przepis art. 809 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego stosuje się odpowiednio”.

Wraz ze stworzeniem przez prawodawcę wskazanej regulacji prawnej nastąpiło swoiste osadzenie instytucji protokołu stanu faktycznego w ściśle określonych ramach instytucjonalnych. Nie można zaprzeczyć, iż ustawodawca dostrzegł liczne postulaty *de lege ferenda* doktryny prawa³⁸ oraz szczegółowe opinie samego samorządu komorników sądowych³⁹ odnośnie

³⁷ M. Biezuński, P. Biezuński, *op. cit.*

³⁸ Por. E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, *op. cit.*, s. 32–33.

³⁹ Rządowy projekt ustawy o komornikach sądowych – uwagi Krajowej Rady Komorniczej, KRK I, <https://legislacja.rcl.gov.pl/docs/2/12292407/12393266/12393269/dokument264823.pdf> [dostęp 28.10.2018].

do potrzeby uszczegółowienia niniejszego zapisu. Nie sposób jednak nie odnieść wrażenia, iż działania ustawodawcy odniosły skutek nieco odwrotny do zamierzonego⁴⁰, bowiem wydaje się, iż prawodawca znacznie ograniczył zakres możliwości wykorzystania tej instytucji; przedmiotem postulatu teoretyków i praktyków prawa było zaś rozszerzenie możliwości wykorzystania wyżej wymienionej instytucji – i to wyraźnie – w odniesieniu do wszystkich gałęzi prawa.

Po pierwsze, ustawa stanowi, iż protokół stanu faktycznego jest zapisem naocznych spostrzeżeń komornika sądowego, których może dokonać wyłącznie w toku osobistych oględzin. Na pierwszy rzut oka wynika, że hipoteza wskazanej normy prawnej zdaje się znacznie ograniczać katalog środków dowodowych, których zabezpieczenia może domagać się wnioskodawca w formie protokołu stanu faktycznego. Użycie bowiem przez ustawodawcę stwierdzenia „jest zapisem” wskazuje na imperatywny charakter wywodzonej z powyższego przepisu normy prawnej. Uprzednim stanem prawnym, jako bezsporny pozostawał fakt⁴¹, iż za dopuszczalne uznaje się zamieszczenie w nim oświadczeń stron i innych podmiotów – z zastrzeżeniem, iż należy owe wypowiedzi zamieścić w dosłownym brzmieniu lub w formie załącznika do protokołu (transkrypcja, nagranie audio, video *etc.*). Analiza art. 4 *ab initio* u.k.s. zdaje się wykluczać taką możliwość, ograniczając rolę komornika sądowego wyłącznie do zapisu suchego faktu wyprowadzonego z jego naocznych spostrzeżeń podczas dokonywania ww. czynności procesowej.

Po drugie, przedmiotem protokołu nie mogą być spostrzeżenia poczynione na podstawie dostępnych komornikowi rejestrów i innych publicznych źródeł informacji, jak też hipotezy dotyczące określonych zjawisk, relacji oraz związków przyczynowo-skutkowych. Rozumując literalnie zakres przedmiotowy zapisu art. 4 u.k.s., przyjąć zatem należy, iż protokół stanu faktycznego: a) musi dotyczyć naocznych (fizycznych)

⁴⁰ Por. E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, *op. cit.*, s. 33.

⁴¹ J. Świeczkowski, *op. cit.*

postrzeżeń komornika sądowego dokonanych podczas jego sporządzenia, b) nie może dotyczyć informacji pozyskanych przez komornika sądowego z (publicznych) rejestrów (np. baza danych PESEL, CEPIK *etc.*) i innych publicznych źródeł informacji (np. informacji publicznej *etc.*), c) nie może obejmować hipotez poczynionych przez komornika sądowego na podstawie zaobserwowanych zjawisk, (tj. wskazania przez komornika możliwych przyczyn zaistnienia danego stanu rzeczy), d) nie może ujmować związków i relacji przyczynowo-skutkowych, (wskazać tu można chociażby na niemożność wnioskowania przez komornika o uszkodzonej instalacji wodnej na podstawie widocznych zacieków na ścianach w budynku *etc.*).

Po trzecie, w toku osobistych oględzin komornikowi nie wolno stosować środków przymusu ani przełamywać oporu osób uczestniczących w czynnościach. Ustawodawca zatem ograniczył komornikowi sądowemu możliwość stosowania środków przymusu w celu umożliwienia wykonania ww. zadania. Tak też podczas realizacji protokołu stanu faktycznego komornik nie jest uprawniony między innymi do: a) dokonania przymusowego otwarcia lokalu (art. 814 § 1 k.p.c.); b) dokonania przeszukania rzeczy, mieszkania, schowków i odzieży (art. 814 § 1 k.p.c.); c) stosowania kary grzywny za nieuzasadnioną odmowę udzielenia informacji (art. 762 § 1 k.p.c.); d) upomnienia, a po bezskutecznym upomnieniu zarządzenia wydalenia osoby, która zachowuje się niewłaściwie lub przeszkadza jego czynnościom (art. 764 k.p.c.). Nie sposób nie wskazać również na fakt, iż skoro ustawodawca wyłącza komornikowi możliwość stosowania przymusu (w celu przełamania oporu), to stosując regułę inferencyjną – *a maiori ad minus* – tym bardziej wyłącza możliwość przyzwania w celu owego przełamania oporu organów policji (lub innych służb mundurowych). Stosownie bowiem do treści art. 765 § 1 k.p.c. „W razie oporu komornik może wezwać pomocy organów Policji. Jeżeli opór stawia osoba wojskowa, z wyjątkiem żołnierza pełniącego terytorialną służbę wojskową dyspozycyjnie, należy wezwać pomocy właściwego organu wojskowego, chyba że zwłoka grozi udaremieniem egzekucji, a na miejscu nie ma

organu wojskowego”. Takie rozumienie wspomnianej instytucji zdaje się być logicznie spójne ze statusem komornika sądowego określonego przez samego ustawodawcę w art. 3 ust. 1 u.k.s., zgodnie z którym „Komornik jest organem władzy publicznej w zakresie wykonywania czynności w postępowaniu egzekucyjnym i zabezpieczającym [...]”. Przyjając zatem należy – *a contrario* – iż przy dokonywaniu czynności (nieegzekucyjnej), którą bezspornie jest protokół stanu faktycznego, komornik nie działa jako organ władzy publicznej (funkcjonariusz publiczny) – a co za tym idzie, nie jest legitymowany do stosowania wobec stron i uczestników postępowania środków przymusu. Ponadto wskazać należy, iż użyte w art. 4 u.k.s. słowo „ogłędziny” nie powinno być traktowane jako odzwierciedlenie instytucji ogłędzin w rozumieniu 292 i n. k.p.c. Nie sposób bowiem nie zgodzić się z K. Piaseckim⁴², iż przeprowadzenie dowodu z ogłędzin (zwanych również wizją lokalną) polega na bezpośrednim, zmysłowym zbadaniu przez sąd orzekający (także sąd wezwany lub sędziego wyznaczonego – art. 235 § 1 k.p.c.) osób, miejsca lub rzeczy (z wyjątkiem dokumentu) w celu dokonania własnych spostrzeżeń co do ich właściwości, położenia lub stanu. Mając zatem na uwadze fakt iż ogłędziny w rozumieniu art. 292 k.p.c. dokonywane są przez sąd orzekający (sędziego wyznaczonego), zaś protokół stanu faktycznego stanowi wyłączną kompetencję sądowego organu egzekucyjnego (komornika sądowego), nie można przyjąć, iż użyte w obu przepisach słowo „ogłędziny” mają ten sam desygnat. Ogłędziny w rozumieniu art. 4 u.k.s. należałoby zatem traktować jako „spostreżenia” komornika sądowego, dokonane podczas sporządzania protokołu stanu faktycznego.

Po czwarte, do instytucji protokołu stanu faktycznego przepis art. 809 k.p.c. stosuje się odpowiednio. Ustawodawca zatem w prezentowanej regulacji definitywnie kwalifikuje formę protokołu stanu faktycznego jako odzwierciedlenie protokołu sporządzanego przez komornika w ramach egzekucji sądowej, nakazując stosowanie powyższych przepisów

⁴² K. Gonera [w:] A Marciniak, K. Piasecki (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I. Komentarz. Art. 1–366*, Legalis, Warszawa 2016, art. 292.

w sposób odpowiedni. Nie można zatem przyjąć – tak jak to było określone za rządów uprzedniej regulacji – tezy, iż forma protokołu stanowi odzwierciedlenie art. 809 k.p.c., w szczególności w zakresie spisywania w nim danych osobowych stron i uczestników postępowania (art. 809 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 4 *in fine* u.k.s.). Stanowi to odzwierciedlenie przez ustawodawcę w normach prawa ugruntowanego stanowiska doktryny⁴³ w stosunku do braku analogicznej regulacji w u.k.s.e. Ponadto podkreślić należy, iż protokół stanu faktycznego w myśl u.k.s. należy w dalszym ciągu traktować jako dokument urzędowy w rozumieniu art. 244 k.p.c. Bezspornie jest to bowiem dokument sporządzony w odpowiedniej formie przez powołany do tego celu organ władzy publicznej (komornika sądowego) w zakresie jego działania. Wskazać tu należy, iż już na gruncie uprzedniej regulacji zarówno sam prawodawca⁴⁴, jak i znaczna część doktryny⁴⁵ zgadzały się co do faktu, iż protokół stanu faktycznego stanowi dowód urzędowy w rozumieniu art. 244 k.p.c. Z uwagi na brak odmiennych unormowań w powyższym zakresie przyjąć zatem należy tożsamy pogląd co do instytucji unormowanej w art. 3 ust. 4 pkt 2 u.k.s.

Po piąte, ustawodawca mocą art. 3 ust. 5 u.k.s. poddał instytucję protokołu stanu faktycznego faktycznej, proceduralnej kontroli sądu na etapie jej stosowania przez bezpośrednie objęcie jej instytucją skargi na czynność komornika. Zatem w nowej sytuacji prawnej przepisy dotyczące skargi na czynności komornika w postępowaniu egzekucyjnym należy stosować w sposób odpowiedni również do czynności w postępowaniu nieegzekucyjnym w przedmiocie sporządzenia przez komornika protokołu stanu faktycznego. Jest to istotne *novum* w stosunku do regulacji uprzedniej, gdzie przepisy dotyczące skargi na czynność komornika obejmowały co prawda wszystkie czynności lub zaniechania komornika, lecz

⁴³ J. Świczkowski, *op. cit.*

⁴⁴ Odpowiedź na interpelację nr 30811 – poseł M. Niemczyk w sprawie protokołu stanu faktycznego sporządzanego przez komorników w ramach ich zadań ustawowych, <http://www.sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=275D32CD> [dostęp 15.11.2018].

⁴⁵ Por. np. A. Durda, *op. cit.*; J. Świczkowski, *op. cit.*; A. Marciniak, *op. cit.*

co do czynności nieegzekucyjnych stosowane były w drodze analogii – co budziło liczne rozbieżności w literaturze, albowiem przykładowo zdaniem A. Marciniaka⁴⁶ środek ten służy co do zasady „eliminacji czynności egzekucyjnych komornika sądowego dokonanych z naruszeniem przepisów proceduralnych [...]”. Regulację powyższą należy ocenić pozytywnie przede wszystkim z uwagi na względy ochrony praw jednostki określonej w art. 51 ust. 2 oraz zasadę proporcjonalności wyrażoną w art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej⁴⁷. Ponadto na względzie mieć należy także przepisy prawa międzynarodowego, tj. m.in. art. 8 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności⁴⁸ wskazujący iż: „1. Każdy ma prawo do poszanowania swojego życia prywatnego i rodzinnego, swojego mieszkania i swojej korespondencji. 2. Niedopuszczalna jest ingerencja władzy publicznej w korzystanie z tego prawa, z wyjątkiem przypadków przewidzianych przez ustawę i koniecznych w demokratycznym społeczeństwie z uwagi na bezpieczeństwo państwowe, bezpieczeństwo publiczne lub dobrobyt gospodarczy kraju, ochronę porządku i zapobieganie przestępstwom, ochronę zdrowia i moralności lub ochronę praw i wolności innych osób”.

4. Podsumowanie

Dokonując oceny regulacji nowej ustawy o komornikach sądowych w zakresie sporządzenia protokołu stanu faktycznego, nie sposób odnieść wrażenia, iż ustawodawca nie w pełni udźwignął nałożony na niego obowiązek w zakresie stworzenia prawa pełnego oraz spójnego systemowo.

⁴⁶ A. Marciniak, *Sądowe postępowanie egzekucyjne*, t. II, Wolters Kluwer, Warszawa 2013, s. 241.

⁴⁷ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483).

⁴⁸ Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z dnia 4 listopada 1950 r. (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284).

Z jednej bowiem strony kształtuje on szerzej katalog potencjalnych podmiotów mogących skorzystać ze wspomnianej instytucji, z drugiej zaś strony tworzy złożone ograniczenia przedmiotowe, ograniczając rolę protokołu stanu faktycznego wyłącznie do zapisu przez komornika sądowego naocznych faktów, które stwierdził podczas dokonywania czynności. Nadto wyłączenie możliwości stosowania przez komornika sądowego środków przymusu oraz poddanie instytucji protokołu stanu faktycznego kontroli sądu poprzez instytucję skargi nakazuje domniemywać, iż postulaty nauki prawa⁴⁹ wskazujące na konieczność rozwinięcia i promowania owej instytucji nie zostały zrealizowane, a wręcz zmarginalizowane. Wręcz przeciwnie, obecne uregulowania doprowadzić mogą do coraz większej degradacji istoty art. 3 ust. 4 pkt 2 u.k.s.

Trudno doszukiwać się przyczyn takiego stanu rzeczy. Mając na uwadze kontekst uchwalonych przepisów u.k.s., można wskazywać tu na troskę ustawodawcy o dobra konstytucyjne obywatela, zasadę proporcjonalności *etc.* Wydaje się, iż nie bez znaczenia mogą tu być analogie najnowszych uregulowań – w szczególności tych dotyczących zakresu przedmiotowego protokołu stanu faktycznego – do uregulowania protokołu stanu faktycznego zawartego w u.k.s.e., co do którego to w literaturze postulowano możliwość użycia niniejszej instytucji w celach związanych m.in. z pozyskaniem danych osobowych⁵⁰, co budzić może uzasadnione obawy w kontekście ochrony danych osobowych, czy też możliwości „upewnienia się przez potencjalnych powodów co do zasadności złożenia pozwu przeciwko swoim oponentom”⁵¹, które to na gruncie zabezpieczenia dowodu spotkały się z krytycznym i zdecydowanym podejściem judykatury⁵². Legitymizacja takich działań, które stanowią

⁴⁹ Por. E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, *op. cit.*, s. 32–33.

⁵⁰ Por. A. Drabek, *op. cit.*, s. 170.

⁵¹ J. Świeczkowski, *op. cit.*

⁵² Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 1969 r., II CZ 6/69, „Orzecnicstwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna” 1969, nr 12, poz. 227; tak samo Sąd Apelacyjny w Warszawie w postanowieniu z dnia 13 czerwca 2013 r., VI ACz 856/13, niepubl.

mogą załączek do podjęcia działań bezprawnych (a niewykluczone, że nawet przestępczych) musi zatem spotkać się ze stanowczą dezaprobatą. Z tych względów działania ustawodawcy należy ocenić pozytywnie. Z drugiej strony należy jednak mieć na uwadze normy regulujące interesy wierzycieli oraz ich prawa zeń wynikające. Regulacja art. 64 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej stanowi bowiem dla ustawodawcy nakaz tworzenia nowych, a zarazem doskonalenia już istniejących norm prawnych mających na celu skuteczną i efektywną ochronę prawa własności. W tym ujęciu ocena działań ustawodawcy w zakresie przepisów regulujących instytucję protokołu stanu faktycznego powinna zostać poddana jednoznacznej krytyce. Ustawodawca zdaje się bowiem nie widzieć możliwości stworzenia stanu równowagi między prawami i wolnościami osobistymi a prawami i wolnościami ekonomicznymi, jednoznacznie stając po tej pierwszej stronie.

Reasumując, od 1 stycznia 2019 roku zarówno teorię, jak i praktykę prawa czeka swoiste wyzwanie, którego następstwem będzie stwierdzenie lub zaprzeczenie prawnej „śmierci” instytucji protokołu stanu faktycznego. Z całkowitą pewnością stwierdzić należy na konieczność kontynuowania prac nad stworzeniem pełnej regulacji ww. instytucji oraz stworzenia niezbędnych ram instytucjonalnych realizujących zarówno potrzeby obywatelskie, jak i ekonomiczne. Bez zrównoważonego podejścia nie da się bowiem stworzyć prawa logicznie spójnego i efektywnego.

Bibliografia

Źródła

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483).
2. Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z dnia 4 listopada 1950 r. (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284).

3. Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 13 czerwca 2013 r., sygn. VI ACz 856/13, niepubl.
4. Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 1969 r., II CZ 6/69, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna” 1969, nr 12, poz. 227.
5. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (Dz. U z 2002 r. Nr 100, poz. 908 ze zm.).
6. Uchwała Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 23 maja 2016 r., II GPS 2/15, „Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego i Wojewódzkich Sądów Administracyjnych” 2016, nr 5, poz. 70.
7. Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r., poz. 1360).
8. Ustawa z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych (Dz. U. z 2018 r., poz. 771).
9. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1277 ze zm.).
10. Wyrok Sądu Okręgowego w Kielcach z dnia 23 lutego 2017 r., II Ca 1516/16, niepubl.
11. Wyrok Sądu Rejonowego w Bytomiu z dnia 5 lipca 2016 r., I C 409/16, niepubl.

Literatura

1. Biezuński M., Biezuński P. [w:] Biezuński M. (red.), Biezuński P. (red.), *Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji. Komentarz*, wyd. II, LEX, Warszawa 2010, art. 2.
2. Drabek A., *Kontrowersje wokół instytucji protokołu stanu faktycznego sporządzanego przez komornika*, [w:] Kołodziejska A. (red.), Korzeniowska-Polak A. (red.), *Zarządzanie publiczne. Funkcjonowanie jednostek samorządu terytorialnego w aspekcie wielowymiarowym*, Wydawnictwo Społecznej Akademii Nauk, Łódź-Warszawa 2017, t. XVIII, z. 2, cz. I, s. 161–175.
3. Durda A. [w:] Durda A. (red.), *Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji. Komentarz do art. 1–110*, Legalis, Warszawa 2016, art. 2.

4. Ereciński T. [w:] Ereciński T. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom II. Postępowanie rozpoznawcze*, wyd. 5, LEX, Warszawa 2016, art. 310 i n.
5. Marciniak A. [w:] Marciniak A. (red.), *Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji. Komentarz*, LEX, Warszawa 2012, art. 2.
6. Marciniak A., *Sądowe postępowanie egzekucyjne*, t. II, Wolters Kluwer, Warszawa 2013.
7. Marszałkowska-Krześ E., Gil I., *Wykorzystanie w praktyce protokołu stanu faktycznego sporządzanego przez komornika sądowego*, „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” 2017, nr 12.
8. Misztal-Konecka J. [w:] Piasecki K. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I. Komentarz do art. 1–366*, Legalis, Warszawa 2016, art. 310.
9. Świdarska K., *Protokół (stwierdzenie) stanu faktycznego komornika według prawa francuskiego (wprowadzenie)*, „Problemy Egzekucji” 2001, nr 11.
10. Świeczkowski J. [w:] Świeczkowski J. (red.), *Ustawa komornikach sądowych i egzekucji. Komentarz*, LEX, Warszawa 2012, art. 2.
11. Wronkowska S., Ziemiński Z., *Zarys teorii prawa*, Wydawnictwo Ars Boni et Aequi, Poznań 2007.

Internet

1. Odpowiedź na interpelację nr 30811 – poseł M. Niemczyk w sprawie protokołu stanu faktycznego sporządzanego przez komorników w ramach ich zadań ustawowych, <http://www.sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=275D32CD> [dostęp 15.11.2018].
2. Przedstawiony przez Komisję Sprawiedliwości i Praw Człowieka projekt ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, druk nr 2196, http://orka.sejm.gov.pl/proc2.nsf/projekty/2196_p.htm [dostęp 12.11.2018].
3. Rządowy projekt ustawy o komornikach sądowych - przebieg procesu legislacyjnego, <http://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=1582> [dostęp 16.11.2018].
4. Rządowy projekt ustawy o komornikach sądowych i uwagi Krajowej Rady Komorniczej do ustawy, KRK I druk nr 1582, <https://legislacja.rcl.gov.pl/docs//2/12292407/12393266/12393269/dokument264823.pdf> [dostęp 28.10.2018].